

Observatie-Instrument Rijke Interactie in de ONderbouw

Kleuter-
onderwijs

Handleiding

Doel

Met **ORION** brengt een zorgleerkracht of leerondersteuner de interactie van een kleuter in de klas in kaart. De aandacht gaat uit naar kinderen die minder taalvaardig of minder spraakzaam zijn. Door gericht te observeren wordt er gezocht naar mogelijkheden om deze kinderen meer spreekkansen te bieden. Deelname aan interacties in de klas is namelijk een essentiële stap in het taalverwervingsproces.

Werkwijze

Je spreekt met de klasleerkracht een voormiddag of namiddag af waarop je een kleuter (= het focuskind) komt observeren. Op voorhand overloop je het dagschema of de planning samen met de klasleerkracht. Op basis van dat gesprek, bepaal je welke momenten je zal observeren. Zorg voor voldoende variatie in de observatiesessies (bv. in de kring, in de speelwerkplekken, tijdens het onthaal, tijdens routinemomenten, ...).

Met **ORION A** observeer je vijf keer gedurende twee minuten de interactie tussen de leerkracht en het focuskind. Met **ORION B** observeer je vijf keer gedurende twee minuten de interactie tussen het focuskind en de andere kinderen in de klas.

Na het observeren

Plan een gesprek met de klasleerkracht om te bespreken op welke momenten het kind kon deelnemen aan de interactie in de klas en op welke momenten dat niet het geval was. Op basis van deze analyse en het gesprek zoeken jullie samen naar interventies om de kleuter meer spreekkansen te bieden. De reflectievragen kunnen hierbij een leidraad zijn.

Denk hierbij aan:

- » Voldoende wachttijd geven als een kleuter meer tijd nodig heeft om een antwoord te formuleren.
- » Het modelleren en uitbreiden van een antwoord dat een kind geeft.
- » Meegaan in de interesses van het kind.
- » Voldoende visuele ondersteuning bieden.
- » Een uitnodigende en veilige omgeving creëren zonder te veel spreekdruk, maar met voldoende aanleiding voor boeiende interacties.
- » Een inspirerend, rijk en gevarieerd taalaanbod bieden dat kinderen aanmoedigt om actief mee te doen.

Meer informatie
en tips voor de
klaspraktijk:

Contact

sara.verbrugge@odisee.be

Inspiratiebron

Atkins-Burnett, Sprachman, Lopez, Caspe, Fallin (2011)

Odisee
DE CO-HOGESCHOOL

Naam focuskind:

Leeftijd:

Datum: __ / __ / __

Startuur: __ : __

Begeleide activiteit

Observatie 1	Observatie 2	Observatie 3	Observatie 4	Observatie 5
Beschrijf in enkele woorden de activiteit tijdens elk observatiemoment (bv. voorleesmoment, wero-activiteit, kringgesprek, rollenspel, wiskunde-activiteit, onthaal, ...).				
Aantal kinderen in de begeleide activiteit per observatiemoment:				

Duid aan wat van toepassing is voor het observatiemoment. Het cijfer boven de kolom verwijst naar het observatiemoment. Als iets voorkomt tijdens een observatiemoment, dan zet je een kruisje in die kolom.

A. Interactie van het kind over hetzelfde onderwerp met eenzelfde gesprekspartner.	1	2	3	4	5
1. Het kind neemt niet deel aan de interactie (niet met woorden en niet zonder woorden).					
2. Het kind reageert enkel non-verbaal.					
3. Geen uitgebreid gesprek (Gaat slechts beknopt in op een onderwerp, is relatief kort, er is geringe interactie en een beperkt aantal heen- en weerbeurten).					
4. Uitgebreid gesprek (Gaat dieper in op één bepaald onderwerp, duurt langer, er zijn meerdere heen- en weerbeurten, zorgt voor een grotere betrokkenheid en meer begrip).					
◀◀ Reflectievraag: Waren er ook uitgebreide gesprekken? Hoe kwamen die tot stand?					

Opmerkingen:

B. Noteer per tijdssegment de vraag van de leerkracht die de meeste kansen biedt tot interactie.

1.

2.

3.

4.

5.

◀◀ **Reflectievraag:** Wat is de allerbeste vraag? Waarom? Kan je dit type van vragen nog meer inzetten?

C. Soort taaluitingen van de leerkracht gericht aan het focuskind / het focuskind in de groep. De leerkracht...

1 2 3 4 5

Taalaanbod

1. speelt voetbalcommentator: beschrijft, voegt **self talk** (beschrijft wat hij/zij zelf doet), en **parallel talk** (beschrijft wat de kleuter doet).
2. gebruikt een **rijk taalaanbod** (bv. minder frequente woorden).
3. **zingt of zegt een versje op.**
4. **leest voor.**
5. **geeft instructies** (bv. "ruim nu op", "neem je koek").

Taalkansen

6. doet een **poging om taalproductie uit te lokken** (bv. stelt een vraag, doet een prikkelende bewering).
7. geeft het kind **de kans om na te denken en te antwoorden:** wachttijd wordt voorzien.
8. laat een meertalig kind een beroep doen op de **thuis taal** bij onduidelijkheden.
9. moedigt **peer interactie** aan die de taalverwerving ondersteunt.

Taalsteun

10. gebruikt **afbeeldingen** en **objecten** als ondersteuning.
11. gebruikt **gebaren** en **gezichtsuitdrukkingen** als ondersteuning.
12. geeft het kind **taalfeedback** (bv. een expliciete taaltip zoals het juiste woord geven, vragen om een echte zin te maken; of impliciet corrigeren).

◀◀ **Reflectievraag:** Welke taaluitingen gebruikt de leerkracht veel en kan hij/zij nog bewuster inzetten voor taalstimulering?

D. Focuskind gaat in interactie met:

1 2 3 4 5

1. de **leerkracht**
2. een **andere volwassene**
3. **andere kinderen** / de volledige klasgroep

◀◀ **Reflectievraag:** Hoe kunnen we het kind met nog meer gesprekspartners laten praten?

Naam focuskind:

Context van de observatie: de kleuterklas

A. Geef het nummer van het observatiemoment dat de meeste **cognitieve uitdaging** biedt voor de volledige groep. Beschrijf de betrokkenheid van het focuskind op dat moment.

◀◀ **Reflectievraag:** Hoe kunnen we het kind ondersteunen bij deze activiteit en betrekken in het gesprek?

B. Geef het nummer van het observatiemoment waarin het focuskind het **meest betrokken** was.

◀◀ **Reflectievraag:** Hoe kunnen we (meer) taal koppelen aan dit moment?

C. Algemeen beeld van de betrokkenheid van het focuskind. Hoeveel tijd van de observatie...

was het focuskind geconcentreerd bezig met materialen en activiteiten?

Niet

Klein deel van de tijd

De helft van de tijd

Groot deel van de tijd

Voortdurend

Opmerkingen:

Niet-begeleide activiteit

Naam focuskind:

Leeftijd:

Datum: __ / __ / __

Startuur: __ : __

Observatie 1	Observatie 2	Observatie 3	Observatie 4	Observatie 5
Beschrijf de activiteit in de niet-begeleide hoek per observatiemoment (huishoek, autohoek, bouwhoek, wiskunde-hoek, boekenhoek, ...).				
Aantal kinderen in de niet-begeleide activiteit per observatiemoment (minimum 2 kinderen):				

Duid aan wat van toepassing is voor het observatiemoment. Het cijfer boven de kolom verwijst naar het observatiemoment. Als iets voorkomt tijdens een observatiemoment, dan zet je een kruisje in die kolom.

A. Interactie van het focuskind met een ander kind over hetzelfde onderwerp:	1	2	3	4	5
1. Het kind neemt niet deel aan de interactie (niet met woorden en niet zonder woorden).					
2. Het kind reageert enkel non-verbaal.					
3. Geen uitgebreid gesprek (Gaat slechts beknopt in op een onderwerp, is relatief kort, er is geringe interactie en een beperkt aantal heen- en weerbeurten).					
4. Uitgebreid gesprek (Gaat dieper in op één bepaald onderwerp, duurt langer, er zijn meerdere heen- en weerbeurten, zorgt voor een grotere betrokkenheid en meer begrip).					
◀◀ Reflectievraag: Waren er ook uitgebreide gesprekken? Hoe kwamen die tot stand?					

Opmerkingen:

Naam focuskind:

B. Soort taaluitingen van het focuskind in de niet-begeleide activiteit: Het kind...	1	2	3	4	5
1. gaat in interactie met andere leeftijdsgenoten (bv. reageert/antwoordt op iets wat een ander kind doet/zegt).					
2. uit speelgeluidjes die gericht zijn op interactie (bv. vroem-vroem als poging om een ander kind te betrekken in het spel).					
3. gaat verder met de prikkels/het taalaanbod dat de LK eerder die dag aangereikt heeft (bv. rijmen, relevante woordenschat, ...).					
4. zingt of zegt een versje op.					
5. gebruikt een andere taal dan het Nederlands.					
6. gebruikt rijke taal (bv. minder frequente woorden, uitdagende taal, schooltaal).					
7. gebruikt (ondersteunende) lichaamstaal om zich uit te drukken.					
◀◀ Reflectievraag: Tijdens welk moment was er de rijkste/de minste interactie? Hoe kwam dat?					

C. Focuskind praat met:	1	2	3	4	5
1. een individueel kind					
2. meerdere kinderen					
3. de leerkracht					
4. een andere volwassene					
◀◀ Reflectievraag: Heeft het kind voldoende gesprekspartners? Moeten we hem/haar verder ondersteunen?					

Opmerkingen:
